

27/17

Hr utrikesminister!

På en punkt har Ni otvivelaktigt rätt. I Dagens Nyheters första ledarestick i Vendelaffären påstods av misstag att hr Vendel med endast åtta dagars varsel försattes i disponibilitet. Så snart detta misstag påpekades infördes en rättelse. För var och en torde stå klart att man

här bör tala om misstag, inte om osanning.

Men i övrigt har Ni, såvitt jag kan se, genomgående orätt. Jag tar upp edert genmäle punkt för punkt.

1. Frågan huruvida indragningen av Havannaposten i Vendels post anförts som motiv för hans avskedande. Ni förnekar halvt om halvt att så skett. Enligt hr Vendels uppgift har Ni delvis — naturligtvis inte uteslutande — motiverat hans entledigande just med detta skäl. Med hänsyn till vad som anförts här nedan och med tanke på Er tydliga ovilja att erkänna även obestridda fakta går jag ut från att hr Vendels uppgift är mera trovärdig än Er egen.

2. Skälen för indragningen av Havannaposten. Ni har i proposition till riksdagen anförts att posten tillkommit vid en tidpunkt då Sveriges ekonomiska intressen inom detta område "var betydande". Härefter rimligen implicerat att dessa intressen numera är mindre betydande. I själva verket är vår Kubaexport numera vida större än före världskriget. Har Ni inte på denna punkt lämnat en välsedade uppgift? Den frågan går Ni förbi genom frasen om att Ni inte satt Er "till doms över vad en föregående utrikesminister ansåg 1939".

3. Frågan om hr Vendels tidningsartiklar om revoltförsöket i Bogotá 1948. Låt mig först i förbigående anmärka att Ni genom små stilistiska grepp söker bibringa Edra läsare en skev föreställning om vad som skett. Ni talar om hr Vendels artikel i DN; i själva verket sändes artikeln till fyra Stockholmstidningar. Ni talar om att hr Vendel erbjudits ett "vackert arvode"; vad som skett är helt enkelt att hr Vendel som alla andra bidragsgivare tillfrågats i arvodesfrågan.

Men detta är småsaker, anförda blott som bevis på hur svårt Ni i denna affär har att hålla er till saken. Det väsentliga är att Ni den 14 juli i år till Morgon-Tidningen uppgivit att "hr Vendel funnit det mera angeläget att underrätta pressen om sina iakttagelser än att meddela dem till UD". Nu är förhållandet det av Eder inte bestridda förhållandet att hr Vendel först sände en rapport till UD (med särskilda försiktighetsmått för att rapporten snabbt skulle bli vidarebefordrad), sedan en mindre utförlig artikel till vissa tidningar. Att Ni i Morgon-Tidningen lämnat den felaktiga uppgiften kan bero på misstag, tanklöshet eller tillfällig hetsighet. Att Ni nu inte öppet säger att Er arklagelse mot hr Vendel var oriktig förvandler den felaktiga uppgiften till en osanning. På andra punkter i denna fråga kan minnet och irritationen ha spelat Er spratt, men här är osanningen ostridig. Varför kunde Ni inte följa Dagens Nyheters exempel då vi omedelbart rättade den oriktiga uppgiften om åtta dagars varsel för hr Vendel? Ni skulle ha vunnit på denna lilla korrekthet.

Ni kännetecknar hr Vendels uppträdande som omdömeslöst, men Ni erkänner inte eller blott halvt om halvt att denna Er uppfattning om hr Vendel varit av betydelse för hans avskedande. Här som på andra punkter angriper Ni hr Vendel, men Ni vill inte offentligt — blott inför hr Vendel — erkänna att Edra anmärkningar betingad ert handlande.

4. Pudelns kärna: likriktningen inom UD. Enligt Dagens Nyheters uppfattning har Er motvilja mot diplomater med annan utrikespolitisk uppfattning än Er egen "spelat in" — inte ensamt varit avgörande — i denna sak. Möjligen är Ni själv helt omedveten härom; Ert brev tyder på en naturlig och ärlig, om också väl högt uppdriven oförmåga att se egna brister. Ert sätt att även på denna punkt komma med ovidkommande antydningar — om storleken av hr Vendels pension och om att han därför inte har något att beklaga sig över osv. — visar hur stark Er irritation är. Edra ord om fadäser och osanningar finner jag förklarliga och ursäktliga på grund av denna irritation.

Herbert Tingsten

Ryssland, fiskarna och utrikesdepartementet

Den 6 juni förra året gjorde ryska regeringen klart gällande att dess överhöghet sträckte sig till tolv sjömil från landgränsen vid Östersjön; i andra länder sträcker sig sjögränsen endast till tre eller fyra sjömil, och folkrättsligt har aldrig någon annan sjögräns erkänts. Redan dessförinnan hade ryssarna vid flera tillfällen uppbringt svenska fiskefartyg under förklaring att de överträtt tolvmilsgränsen — på vederbörande fartyg gjorde man bestämt gällande att så i själva verket icke skett. De uppbringade fartygen fick under lång tid stanna i ryska hamnar, fiskarna tvingades under vapenhot att lämna redskap och fångst i sticket, vågrades att meddela sig med anhöriga eller svenska myndigheter och underkastades förhör som grova brottslingar. Kaptenerna på de båda uppbringade fartygen, Persson och Johansson, begärde hos utrikesdepartementet att Ryssland skulle förmås att ersätta kostnaderna för skador och beslagtagna redskap, tillsammans omkring 30.000 kr.

Vid en riksdagsdebatt i maj förra året blev frågan diskuterad. Hr Undén förklarade därvid att två noter avgivits i ryska utrikesdepartementet; på den ena hade ryssarna inte alls svarat, på den andra svarade de med att totalt förneka de svenska fiskarnas uppgifter. Vidare deklarerade utrikesministern att de ryska åtgärderna var folkrättsstridiga; han slutade med att uppge att "diskussionen om dessa båda incidenter fortsätter". Redan vid denna tid kunde fastslås att den svenska utrikesledningen uppträdde med ringa energi. Ett eko av dess passivitet kom i de socialdemokratiska tidningar som anförde att man hellre borde pensionera de svenska fiskarna än väcka ryssarnas ovilja.

Under detta år har ryska övergrepp förekommit mot danska fiskare, men några svenska båtar har icke blivit uppbringade. Såsom i ett meddelande från Dagens Nyheters Malmöredaktion (infört på första sidan) klarläggs torde detta sammanhånga med att de svenska fiskarna numera inte blott böjt sig för de rättsstridiga ryska anspråken på tolvmilsgräns, utan i själva verket håller sig långt utanför denna gräns. Självklart är att detta, liksom

i meddelandet omnämnda åtgärder från rysk eller polsk sida, medför svårigheter för det svenska fisket.

Än mera uppseendeväckande är emellertid den svenska utrikesledningens hållning. Hr Undéns uttalande för fjorton månader sedan om att diskussionen fortsätter ter sig mer än egendomligt med tanke på att enligt utrikesdepartementets kommuniké, utgiven efter upprepade förfrågningar från Dagens Nyheters sida, frågan återupptagits först nu — enligt departementets meddelande för ett par veckor sedan. Och här till kommer att utrikesdepartementet inte med ett ord svarat på de svenska fiskarnas hemställan från i mars förra året.

Under tiden fortsätter svenska varv att bygga fiskefartyg för Rysslands räkning, med betalning av den svenska staten enligt 1946 års beslut om miljardkredit till Ryssland. Tanken att det ryska rättsbrottet skulle kunna beivras genom repressalier från svensk sida — innefattande åtminstone att man inte på kredit tillverkar fiskefartyg till Ryssland — avvisades då den förra sommaren framfördes av Dagens Nyheter. Visserligen skulle ett dylikt repressalieförfarande vara folkrättsligt korrekt, såsom bland annat klart framgår av hr Undéns artikel om repressalier i Nordisk Familjebok. Och visserligen är det uppenbart att de ryska rättskränkningarna haft en ojämförligt grövre karaktär än en eventuell begränsning av den svenska kreditgivningen till Ryssland. Men det anses bättre att enligt utrikesministerns uttryck "fortsätta diskussionen", en diskussion som att döma av den hittillsvarande takten i meningsutbytet bör kunna fortsätta i årtionden utan resultat.

Väcker de ryska rättsbrotten, den svenska utrikesledningens passivitet och de svenska fiskarnas svårigheter någon irritation? Av allt att döma bör frågan snarast besvaras med nej. Man har blivit så van vid att ryska övergrepp och förömläppningar tolereras att saken numera nästan anses helt i sin ordning. Det otroliga har genom vanans makt kommit att te sig normalt.